

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра менеджменту та адміністрування

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до написання кваліфікаційної роботи**

Ступінь вищої освіти	«бакалавр» / bachelor
Галузь знань	28 «Публічне управління та адміністрування» / «Public Management and Administration»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування» / «Public Management and Administration»
Освітня програма	«Публічне управління та адміністрування» / «Public Management and Administration»

Розробник: Махначова Наталя, кандидат економічних наук, доцент

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри менеджменту та адміністрування _____ пр. № ____; на засіданні методичної комісії факультету економіки, менеджменту та права _____, протокол № ____.

Рецензент: Ніколіна Ірина, кандидат наук з державного управління, доцент

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кваліфікаційна робота – кваліфікаційне самостійне дослідження, що виконує здобувач вищої освіти при завершенні навчання за освітньою програмою ВТЕІ ДТЕУ; призначене для об'єктивного контролю ступеня сформованості компетентностей в обраній галузі професійної діяльності, які зазначені у стандартах вищої освіти відповідного освітнього ступеня.

Кваліфікаційна робота являє собою висвітлення стану вивчення проблеми (огляд та аналіз), детально обґрунтовану та належним чином оформлену пропозицію, що передбачає впровадження (за можливості) певних змін (нововведень) у діяльність об'єкту дослідження та висновки.

Написання кваліфікаційної роботи передбачає виконання здобувачами вищої освіти таких завдань:

поглиблення, систематизацію та закріплення знань, набутих в процесі навчання;

розвиток навичок та умінь здійснення інформаційно-аналітичної, проєктно-дослідницької діяльності для вирішення прикладних проблем тематики дослідження;

опанування теоретичними знаннями за темою кваліфікаційної роботи – на основі вивчення та систематизації сучасної спеціальної літератури вітчизняних та зарубіжних авторів, проведення її критичного аналізу, узагальнення історичного та гносеологічного аналізу;

розвиток умінь вести науковий пошук, узагальнювати різні пропозиції (точки зору, методичні підходи, концепції), чітко аргументувати власну точку зору з досліджуваної проблеми;

набуття вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, викладеного в спеціальній літературі, передового досвіду науковців та практиків до умов діяльності об'єкту дослідження;

закріплення практичних навичок проведення досліджень, формування його методичного забезпечення – з урахуванням сутності поставленої проблеми та обмежень, що мають тісний зв'язок з діяльністю об'єкту дослідження;

опанування навичками логічного, аргументованого та послідовного обґрунтування висловленої пропозиції стосовно проблеми, що вирішується, проведення планових і прогнозних розрахунків на базі сучасного методичного забезпечення, оцінювання ефективності висловленої пропозиції;

оволодіння системним підходом, сучасною методологією, методичним інструментарієм та технологічними прийомами обґрунтування власних пропозицій, оцінки їх наслідків, впровадження розроблених рекомендацій та пропозицій у практичну діяльність конкретного підприємства (організації, установи).

У методичному плані зміст кваліфікаційної роботи базується на компетентностях здобувачів вищої освіти, сформованих в процесі теоретичного

навчання, виконання ними науково-дослідної роботи, а також проходження виробничої (переддипломної) практики.

Кваліфікаційна робота здобувача освітнього ступеня бакалавра виконується з метою підтвердження рівня професійної підготовки випускника першого рівня вищої освіти. Основне завдання – продемонструвати здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук (відповідно до сьомого рівня Національної рамки кваліфікацій) на основі компетентностей, набутих в період навчання.

У практичній сфері – це вміння застосовувати набуті знання і методи у вирішенні практичних задач. У науково-дослідній сфері – це здатність визначити проблему і здійснити її дослідження.

Основні наукові результати кваліфікаційної роботи обов'язково повинні бути опубліковані у Віснику студентського наукового товариства «ВАТРА» та інших виданнях ВТЕІ ДТЕУ, для освітнього ступеня «бакалавра» – 1 стаття, що має бути відображено у календарному графіку підготовки кваліфікаційних робіт.

Закріплення теми кваліфікаційної роботи, призначення наукового керівника і консультантів (у разі потреби) затверджується наказом директора за поданням декана та завідувача кафедри з урахуванням графіка навчального процесу.

Науковим керівником кваліфікаційної роботи, як правило, призначається науково-педагогічний працівник кафедри, який має науковий ступінь доктора або кандидата наук, і проводить наукові дослідження за відповідним напрямом. Вразі, якщо науково-педагогічний працівник кафедри немає наукового ступеня або науковий ступінь не відповідає напряму дослідження, дозвіл на керівництво надається вченою радою ВТЕІ ДТЕУ та призначається науковий консультант за відповідним фахом.

До основних обов'язків наукового керівника кваліфікаційної роботи відносяться:

допомога здобувачеві вищої освіти в остаточному формулюванні теми дослідження, формування структури роботи та плану;

надання консультацій щодо вивчення окремих літературних джерел, збору та обробки інформаційних матеріалів діяльності підприємства-об'єкта написання кваліфікаційної роботи, методичних аспектів використання окремих аналітичних, прогнозних, експертних розрахунків, застосування окремих методичних прийомів дослідження тощо;

забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачем вищої освіти;

консультування щодо змісту кваліфікаційної роботи, відповідності підготовлених матеріалів вимогам, що висуваються до неї;

контроль за виконанням окремих етапів роботи, оформлення поетапних результатів дослідження;

підготовка здобувачів вищої освіти до проведення захисту кваліфікаційної роботи;

складання відгуку про відповідність кваліфікаційної роботи вимогам та оцінювання можливості її допуску до захисту.

За дані, викладені у кваліфікаційній роботі, порядок використання фактичного матеріалу під час її виконання, обґрунтованість й достовірність висновків, положень відповідає здобувач вищої освіти і науковий керівник. Не допускається запозичення (плагіат) матеріалу без посилання у кваліфікаційній роботі на автора та джерело інформації відповідно до «Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними та науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти ВТЕІ ДТЕУ», в якому чітко визначено критерії плагіату.

Кваліфікаційна робота виконується державною мовою. Написання кваліфікаційної роботи іншою, ніж державна, мовою можливе за поданням факультету та погодженням директора.

Внесення змін та уточнень до тем / об'єктів дослідження кваліфікаційних робіт можливе, як виняток, не пізніше першого тижня від початку проходження здобувачами вищої освіти виробничої (переддипломної) практики. Зміни здійснюються за наказом директора, проєкт якого вносить декан факультету на підставі службової записки завідувача кафедри за обґрунтованою заявою здобувача вищої освіти, погодженою з науковим керівником та гарантом освітньої програми.

Кваліфікаційна робота виконується відповідно до календарного графіку підготовки кваліфікаційних робіт, що складається випусковою кафедрою, затверджується завідувачем кафедри, деканом та розміщується на інформаційних ресурсах кафедри.

У період написання кваліфікаційних робіт питання щодо стану їх підготовки здобувачами вищої освіти та дотримання ними календарного графіку підготовки кваліфікаційних робіт систематично заслуховуються на засіданнях випускових кафедр (з відображенням у відповідних протоколах).

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Основні етапи виконання кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота є самостійним, оригінальним та закінченим науковим дослідженням у певній галузі науки, має внутрішню єдність, сукупність результатів, висновків, рекомендацій, що пропонуються для публічного захисту та свідчать про можливість здобувача розв'язувати проблемні інноваційні професійні та наукові завдання.

Виконання кваліфікаційної роботи складається з наступних основних етапів:

1. Вибір теми роботи.

2. Подання завідувачу кафедри менеджменту та адміністрування заяви та замовлення на виконання кваліфікаційної роботи.

3. Підготовка та подання на затвердження науковим керівником завдання на виконання кваліфікаційної роботи.

4. Затвердження завідувачем кафедри менеджменту та адміністрування завдання на виконання кваліфікаційної роботи.

5. Опрацювання літературних джерел.

6. Збирання фактичного матеріалу.

7. Обробка фактичного матеріалу із застосуванням електронних програм.

8. Написання першого варіанту тексту (по розділах роботи), подання його на ознайомлення науковому керівникові.

9. Усунення недоліків (по розділах роботи), написання остаточного варіанту тексту, оформлення кваліфікаційної роботи.

10. Подання роботи на ознайомлення керівництву об'єкта дослідження, отримання рецензії.

11. Підготовка ілюстративних матеріалів і доповіді для подальшого захисту роботи на кафедрі менеджменту та адміністрування згідно із затвердженим графіком.

12. Проходження попереднього захисту кваліфікаційної роботи на кафедрі менеджменту та адміністрування.

13. Реєстрація роботи на кафедрі менеджменту та адміністрування.

14. Проходження перевірки на плагіат, згідно із затвердженим графіком і отримання відповідної довідки про наявність/відсутність плагіату.

15. Допуск завідувачем кафедри менеджменту та адміністрування роботи до захисту на засіданні ЕК.

16. Захист кваліфікаційної роботи на засіданні ЕК.

Здобувач повинен:

– визначитися з темою й отримати завдання на виконання роботи, після чого опрацювати літературні джерела;

– скласти план кваліфікаційної роботи;

– критично проаналізувати різні погляди науковців щодо проблеми, яка має безпосереднє відношення до теми роботи та сформулювати власну особисту позицію;

– розробити методикку виконання кваліфікаційної роботи;

– за потреби звертатися до наукового керівника за порадами;

– надавати на перевірку керівникові розділи роботи відповідно до календарного плану їх виконання, а згодом – переплетену роботу для перевірки і написання відгуку;

– підготувати доповідь на засідання ЕК, тривалість якої не повинна перевищувати 7-10 хвилин; доповідь повинна бути проілюстрована таблицями, рисунками.

Отже, здобувач зобов'язаний виконати кваліфікаційну роботу згідно із встановленим графіком. Робота повинна бути акуратно оформлена та відповідати наступним загальним вимогам:

- мати аналіз досліджуваної проблеми;
- містити розрахунки, виконані в електронному вигляді;
- містити чіткі та конкретні пропозиції;
- мати охайне оформлення у відповідності до нижчезазначених стандартів;
- бути виконаною і поданою для перевірки на кафедрі менеджменту та адміністрування в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Кваліфікаційні роботи, які не відповідають даним вимогам, до захисту на засіданні ЕК не допускаються.

2.2. Вибір теми та складання плану роботи

Теми кваліфікаційних робіт для студентів освітнього ступеня «бакалавр», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» формуються відповідно до напрямів науково-дослідної тематики випускної кафедри менеджменту та адміністрування, запитів роботодавців, сучасних досягнень у відповідній предметній галузі або суміжних сферах науки й техніки.

Тему кваліфікаційної роботи здобувач обирає із запропонованих кафедрою та погоджує з науковим керівником.

Орієнтована тематика кваліфікаційних робіт розробляється кафедрою менеджменту та адміністрування, згідно із вимогами освітньої програми із зазначеної спеціалізації та відповідно до затверджених програм дисциплін, опанованих здобувачами освітнього ступеня «бакалавр», і відображає актуальну проблематику. Тематика щорічно переглядається, затверджується на засіданні кафедри, розміщується на інформаційних ресурсах кафедри.

Тему кваліфікаційної роботи студент обирає із запропонованих кафедрою, погоджує її з науковим керівником та (за необхідності) з консультантом. Якщо студент не мав змоги у визначені графіком освітнього процесу строки обрати тему кваліфікаційної роботи – це робить науковий керівник та керівник відповідної проектної групи (гарант освітньої програми).

За погодженням із науковим керівником студент може запропонувати самостійно сформульовану тему дослідження за умови обґрунтування доцільності її розроблення, ознайомлення з аналітичними оглядами і статтями у спеціалізованих наукових виданнях, а також враховуючи свої наукові та професійні інтереси, що були проявлені під час написання курсових робіт, підготовки тез та конкурсних наукових робіт, у виступах на студентських наукових конференціях.

Кваліфікаційна робота може виконуватися за тематикою, яку замовляють органи публічної влади, державні установи, громадські організації, що уклали з ВТЕІ ДТЕУ договори про навчання (підготовку) або мають з інститутом договори/меморандуми про співпрацю. Рекомендовано також передбачити теми кваліфікаційних робіт, які у майбутньому можуть трансформуватися у теми робіт на здобуття наступного ступеня вищої освіти.

Отже, разом з вибором теми визначається об'єкт, за матеріалами якого буде виконуватися робота. Це мають бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування, державні установи, які є юридичною особою і мають відповідні документи, громадські організації, а їх діяльність повинна створювати можливість інформаційного забезпечення дослідження по визначеній темі.

Після остаточного узгодження теми кваліфікаційної роботи з науковим керівником студент подає заяву на ім'я завідувача кафедри, в якій зазначає назву теми і повну назву об'єкта дослідження (зразок заяви наведено **в додатку А**).

Кваліфікаційна робота виконується на основі поглибленого вивчення законодавчих та інших нормативно-правових актів, спеціальної вітчизняної і зарубіжної наукової літератури, передового досвіду з обраної проблеми (бажано використовувати літературу за останні 3-5 років, винятки допустимі для базових видань з опрацьованої тематики), результатів власних досліджень з метою вирішення визначених професійних завдань, а також містить результати теоретичних, експериментальних досліджень.

Після опрацювання джерел студент складає план, який узгоджується з науковим керівником, керівником проектної групи (гарантом освітньої програми), консультантом, завідувачем кафедри менеджменту та адміністрування. Розгорнутий план зазначається у Завданні на кваліфікаційну роботу студенту (далі – Завдання) (**додаток Б**), який, за погодженням наукового керівника, може коригуватися, про що робляться відповідні записи у затвердженому варіанті.

Від плану роботи, в значній мірі буде залежати якість роботи. В план рекомендується включати 3 розділи роботи (розділ 1 – теоретико-методологічний, розділ 2 – дослідницький, аналітичний, розділ 3 – рекомендаційний), а також вступ, у якому обґрунтовується значення проблеми, що розглядається, та заключну частину, призначену підбиттю підсумків стислими висновками та пропозиціями. Після того, його доцільно ще раз уточнити з науковим керівником і, в разі необхідності, внести корективи.

Якщо відбуваються зміни згідно з умовами, викладеними у 1 розділі даних методичних рекомендацій, вносяться зміни та уточнення до теми/об'єктів кваліфікаційних робіт, – відповідно змінюється Завдання.

Після затвердження теми та об'єкта дослідження науковий керівник разом зі здобувачем складають календарний план виконання кваліфікаційної роботи з визначенням конкретних строків підготовки окремих розділів роботи та надання їх на перевірку.

Робота має виконуватися у повній відповідності до затверджених календарного плану та завдання. У випадках відставання від графіка здобувач зобов'язаний надати пояснення своєму науковому керівнику або завідувачу кафедри.

На період виконання роботи на кафедрі складається графік консультацій наукових керівників, згідно з яким забезпечується систематична співпраця

здобувача і наукового керівника над кваліфікаційною роботою. Систематичні консультації допомагають у виборі методів дослідження, контролі дотримання вимог до змісту і оформлення кваліфікаційної роботи, своєчасному усуненні відхилень. Оперативне і уважне виконання рекомендацій керівника сприяє своєчасному виконанню роботи, є запорукою успішного захисту.

У випадках порушення здобувачем календарного плану виконання кваліфікаційної роботи, науковий керівник зобов'язаний проінформувати про це завідувача кафедри.

Важливим є дотримання основних вимог щодо рівня підготовки кваліфікаційної роботи, її змісту, структури, форми викладення матеріалу, а також оформлення.

Індивідуальні завдання на кваліфікаційну роботу студент визначає разом із науковим керівником після затвердження теми, до початку проходження виробничої практики, де зазначається календарний план виконання кожної складової та завдання наукового дослідження за проблемами реального органу або установи/організації, галузі економіки/знань тощо.

2.3. Структура кваліфікаційної роботи

Для якісного виконання кваліфікаційної роботи у визначений строк потрібно враховувати складність процесу її написання.

Кваліфікаційна робота має наступну структуру:

- титульна сторінка де зазначається тема роботи – **додаток В**;
- зміст (план роботи) – **додаток Г**;
- перелік умовних позначень (у разі потреби);
- вступ;
- основна частина;
- висновки та пропозиції;
- список використаних джерел;
- додатки.

Зміст має відповідати плану роботи. Якщо в роботі наводяться маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік надається перед вступом і вноситься до змісту як «Перелік умовних позначень».

У **вступі** розкривається суть та стан проблеми, актуальність теми, обґрунтовується необхідність її дослідження, вихідні дані для розроблення теми, мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, інформаційна база, практична цінність та апробація отриманих результатів (наукових досліджень). Коротко зазначаються прізвища вчених (як вітчизняних, так і зарубіжних) і практиків, які досліджують дану проблему, зазначається відмінність отриманих результатів від існуючих у вітчизняній та зарубіжній теорії і практиці.

Актуальність теми подається у вигляді критичного аналізу та шляхів розв'язання проблеми, обґрунтовуючи значення роботи для розвитку певної галузі знань, діяльності.

Мета дослідження – запланований результат вирішення визначеної

проблеми із використанням теоретичних, методологічних і практичних положень та методів дослідження.

Завдання дослідження визначаються поставленою метою і являють собою чітко визначені послідовні шляхи вирішення проблеми.

Слід чітко формулювати мету роботи, лаконічно викладати завдання, які необхідно виконати для її досягнення. Доцільно виділити нові наукові положення або практичні рекомендації, які запропоновані в дослідженні здобувачем особисто, а також види їх апробації. Виклад змісту кожного питання має бути доказовим, пояснюваним та науково аргументованим. Теоретичні положення мають ґрунтуватися на конкретних матеріалах реальної дійсності, а приклади бути типовими.

Об'єкт дослідження – явище чи процес, які будуть досліджуватися у кваліфікаційній роботі.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є одна з актуальних проблем в межах обраного об'єкта дослідження, яка потребує вирішення професійних завдань.

Методи дослідження – це спосіб набуття достовірних наукових знань, умінь та практичних навичок у різних сферах діяльності.

Інформаційну базу дослідження становлять: фінансова звітність досліджуваної організації за останніх 3 роки, аналітичні довідки, звіти про діяльність досліджуваного органу публічної влади, статут або положення досліджуваної організації, статистичні дані, матеріали науково-практичних конференцій, монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних та зарубіжних авторів з предмету дослідження.

Практична цінність – це відомості про практичне впровадження одержаних результатів або рекомендацій щодо їх використання.

Апробація наукових досліджень. За результатами дослідження здобувач повинен виступати на студентських наукових конференціях, брати участь в інших наукових заходах, мати не менше однієї публікації (статті) по темі дослідження в наукових виданнях, все це слід зазначати у вступі.

Структура кваліфікаційної роботи, де вказується кількість сторінок тексту, кількість таблиць, рисунків, додатків та використаних літературних джерел.

Основна частина кваліфікаційної роботи складається з трьох розділів, які у свою чергу складаються з підрозділів і мають бути пов'язані між собою. Матеріал необхідно викладати послідовно та логічно із критичним аналізом теоретичних положень, статистичних даних, інформації різноманітного характеру та джерел. Основному тексту кожного розділу може передувати короткий опис обраного напрямку та обґрунтування методів дослідження, що застосовуються. В кінці кожного розділу рекомендується сформулювати висновки зі стислим викладенням наведених у ньому наукових і практичних результатів (обсяг 0,5-1 сторінка).

У першому розділі (теоретико-методологічному) основної частини наводиться огляд літературних джерел за темою, вибір напрямів дослідження,

визначається сутність предмету досліджень. В аналітичному огляді літературних джерел щодо напряму наукового дослідження здобувач відзначає основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою, що розглядатиметься. Залежно від теми кваліфікаційної роботи та об'єкта дослідження, можуть бути наведені порівняльні оцінки різних методів дослідження, методики розрахунків певних показників та ін.

Здобувач має опрацювати монографії, збірники наукових праць, статті періодичних видань, автореферати дисертацій, навчальні посібники, матеріали конференцій, Інтернет видання тощо, вітчизняних та іноземних авторів, обов'язково порівнюючи різні точки зору (за останні 5 років). Використовуючи при цьому статистичні відомості (із посиланням на джерела), а також обґрунтовуючи власні погляди на проблему дослідження.

У даному розділі теоретично обґрунтовується проблема що досліджується, розглядається її суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмету дослідження, наводяться наукові тлумачення та погляди різних авторів наукових публікацій, аналізуються й оцінюються їх позиції стосовно предмету дослідження. Розкриття теоретичних питань повинно мати елементи полемічності з формуванням особистої позиції щодо теоретичних положень різних авторів по обраному напряму дослідження.

Бажано ілюструвати текст графічними матеріалами-схемами, графіками, діаграмами тощо.

Таким чином, у першому розділі роботи розглядаються загальні теоретичні підходи до теми дослідження, визначається роль і місце досліджуваних явищ та процесів у діяльності організації, що дає змогу перейти в наступному розділі до конкретної аналітичної роботи з предмету дослідження на базі обраного об'єкта дослідження.

Використані в роботі текстові запозичення необхідно оформити з посиланнями до відповідного списку використаних джерел.

Матеріал **другого розділу** (дослідницького, аналітичного) залежить від обраної теми, визначених завдань, специфіки дослідження. В ньому викладаються основні методи дослідження, які використовуються, алгоритм розрахунків основних показників, аналіз законодавчо-нормативної бази теми, інформаційного, статистичного матеріалу, зібраного за об'єктом дослідження. Рекомендується аналізувати дані, опубліковані у відповідних енциклопедіях, монографіях, довідниках, різних джерелах, у т.ч. зарубіжних виданнях.

Здобувач на основі аналізу всієї зібраної інформації та відповідних розрахунків робить узагальнення результатів власних досліджень.

Другий розділ роботи (2 підпункти) має стати перехідним до наступного рекомендаційного розділу і поєднати набуті теоретичні знання та вміння використовувати обрані методи дослідження і визначений методичний інструментарій.

Даний розділ повинен починатися з організаційної характеристики об'єкта дослідження, а саме: організаційно-правової форми, галузевої приналежності об'єкта дослідження, сфери повноважень та методів управління,

його місцезнаходження, аналізу матеріально-технічної бази, динаміки основних показників діяльності за останні 3 роки, чисельності персоналу і т.п., схеми структури апарату управління з коментарем.

На основі теоретичних положень опрацьованих у першому розділі, в другому розділі роботи розглядаються фактичні економічні показники, конкретні управлінські дії, організаційні явища та відповідні процеси, що мають реальне місце на об'єкті дослідження.

Аналіз фактичного стану справ на об'єкті дослідження необхідно робити у відповідності до предмету дослідження і мети роботи.

Далі робота має містити опис, характеристику сучасного стану визначеної проблеми на об'єкті дослідження, аналізувати діяльність організації під кутом зору обраного напрямку дослідження, мати ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та із залученням усіх теоретичних знань, певного методологічного інструментарію.

Усі аналітичні розрахунки, моделі, матеріали таблиць, графічні ілюстрації повинні супроводжуватися тлумаченням та висновками, що дозволить з'ясувати сутність управлінських процесів, які спостерігаються в організації.

Джерелом інформації для написання даного розділу роботи є планові і фактичні показники діяльності досліджуваного суб'єкта, статистична, фінансова, податкова та управлінська звітність; результати особистих спостережень, опитувань і обстежень об'єкта дослідження.

У **третьому розділі** (рекомендаційному) здобувач на основі здобутків науки (розділ 1) та фактичного пізнавального матеріалу з предмету дослідження (розділ 2) опрацьовує, обґрунтовує, розробляє, проектує пропозиції стосовно перспективи розвитку та удосконалення діяльності обраного об'єкта дослідження, вдосконалення організації/процесу/явища/галузі в цілому або її окремих складових. Такі пропозиції мають супроводжуватися конкретними розрахунками, обґрунтованим формулюванням тверджень і мати реалістичний характер. Бажано навести результати анкетування або інших методів збору інформації, проведених здобувачем.

Пропозиції щодо удосконалення діяльності організації у відповідності до напряму дослідження, повинні мати детальне обґрунтування, відштовхуватись від виявлених відхилень, проблем та недоліків. Разом з тим, вони повинні відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності та практичної втіленості.

Підготовка третього розділу є найбільш складним етапом у написанні кваліфікаційної роботи. Тут здобувачу необхідно проявити такі особисті якості, як рівень загальної ерудиції, глибину професійних знань, схильність до творчого пошуку, прагнення до раціоналізації існуючого стану справ в менеджменті організації, навички цілеспрямованої праці.

В даному розділі, повинні мати місце пропозиції, щодо оптимізації управлінських процесів за темою дослідження, на основі застосування сучасних інформаційних технологій в діяльності об'єкта дослідження, та присутній розрахунок економічної ефективності від власних наданих пропозицій.

У *висновках та пропозиціях* рекомендується викласти підсумки проведеного дослідження, основні наукові та практичні результати, що були одержані за результатами досліджень, рекомендації щодо їх науково-практичного використання.

Формулювання висновків має базуватися на матеріалах основної частини роботи. У висновках необхідно порівняти отримані результати із поставленими завданнями.

Висновки – це підсумкові міркування, думки, судження, до яких приводить здобувача логічне мислення над пізнавальною інформацією, що має місце в роботі. Їх зміст і послідовність повинні узгоджуватись зі змістом і послідовністю роботи. Висновки можуть формуватись у вигляді окремих пронумерованих арабськими цифрами пунктів. Кожний пункт пишеться в межах одного абзацу і викладається конкретно, чітко, аргументовано з використанням по можливості цифрового матеріалу.

У цій частині кваліфікаційної роботи чітко й стисло наводяться власні пропозиції щодо розв'язання проблемних питань відповідного об'єкта дослідження. Для формулювання висновків та ґрунтовних пропозицій рекомендується апробація основних положень дослідження на наукових конференціях, семінарах, публікації в наукових виданнях. Окремі пропозиції, які мають практичне спрямування, повинні бути підтверджені довідкою про впровадження з базового органу чи організації (об'єкта дослідження).

У висновках не можуть з'явитися пропозиції, яких не було розглянуто у третьому розділі кваліфікаційної роботи.

До *списку використаних джерел* слід включати джерела, на які в тексті кваліфікаційної роботи є посилання. Список складається із законодавчих актів, нормативно-довідкових матеріалів, вітчизняної та зарубіжної наукової, навчально-методичної та спеціальної літератури, фахових видань, ресурсів мережі Інтернет (за останні 5 років). Крім того, рекомендовано до списку використаних джерел включити власні наукові статті та тези доповідей. Рекомендована кількість використаних джерел 35-40.

У *додатках* наводяться допоміжні матеріали у вигляді: статуту, положення, копій документів, витягів із законодавчо-нормативних документів, звітів, окремих інструкцій/положень/правил, результатів соціологічних опитувань, громіздких таблиць, рисунків тощо.

Рекомендований обсяг кваліфікаційної роботи – 35-40 сторінок, до цього обсягу не включають список використаних джерел та додатки.

2.4. Збір і опрацювання літературних джерел та фактичного матеріалу

Збір і опрацювання літературних джерел необхідно починати з детального вивчення законодавчої бази України щодо обраної теми дослідження, а саме: Законів України, Указів Президента України, постанов КМУ та інших актів, які регламентують досліджувану проблематику.

Сам матеріал підрозділяється на теоретичний і практичний.

До теоретичного матеріалу, як вже зазначалось, відносяться монографії, підручники, наукові статті провідних фахівців і спеціалістів з предмету дослідження.

Кваліфікаційна робота, як вже зазначалось, виконується на фактичному матеріалі, що відображає діяльність реальної організації, яка є об'єктом дослідження.

У разі необхідності письмове клопотання до керівника організації з проханням надати необхідні для виконання кваліфікаційної роботи матеріали студент отримує на кафедрі.

До практичного матеріалу відносять дані, що були отримані за результатами самостійного обстеження об'єкта дослідження.

Джерелом практичного матеріалу є планові і фактичні показники діяльності організації, документи стратегічного планування, статистична та бухгалтерська звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитування, обстеження та інші.

Здобувач з'ясовує, який фактичний матеріал необхідно зібрати для розкриття теми, визначає, які документи є носієм цієї інформації або як провести дослідження, щоб одержати необхідну інформацію.

Практичний матеріал збирається й аналізується здобувачами в динаміці (не менш, ніж за 3 останні роки).

3. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У процесі підготовки кваліфікаційної роботи застосовуються методичні й технічні прийоми наукової роботи.

Норми наукової комунікації регламентують характер викладення інформації, передбачаючи відмову від висловлювання власної думки від першої особи. У зв'язку з цим вживаються мовні конструкції, в яких замість особового займенника «я» вживається займенник «ми», оскільки дослідження здійснюється під постійним консультуванням з боку наукового керівника.

Оформлення кваліфікаційної роботи здійснюється відповідно до загальних вимог, що висуваються до наукових робіт, згідно з ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

Набір тексту кваліфікаційної роботи здійснюється на комп'ютері через 1,5 міжрядкових інтервали (29-30 рядків на сторінці), друк – на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210 мм x 297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word Times New Roman. Висота шрифту – 14 мм. Поля: ліве – не менше ніж 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє і нижнє – не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою, стрічка – чорного кольору середньої жирності.

Сторінки кваліфікаційної роботи нумеруються наскрізно арабськими

цифрами (без знаку №), охоплюючи додатки. Номер сторінки проставляють праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Першою сторінкою є титульна, яка враховується в нумерацію, але не нумерується. На титульному аркуші зазначають повну назву навчального закладу та його відомчу підпорядкованість, кафедру, на якій виконано кваліфікаційну роботу, тему роботи, повну юридичну назву організації, за матеріалами якої виконувалась кваліфікаційна робота, дані про здобувача, наукового керівника, керівника проектної групи (гаранта освітньої програми), наукового (-вих) консультанта (-ів), місто та рік подання кваліфікаційної роботи до захисту. Скорочення в назвах навчального закладу та теми не допускаються (**додаток В**).

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи: **«ЗМІСТ»**, **«ВСТУП»**, **«РОЗДІЛ»**, **«ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ»**, **«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»**, **«ДОДАТКИ»** друкують великими літерами посередині рядка напівжирним шрифтом без крапки в кінці.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів кваліфікаційної роботи друкують з абзацного відступу з великої літери без крапки в кінці.

Абзацний відступ має бути однаковий упродовж усього тексту роботи і дорівнювати п'яти знакам (1,25).

Номер розділу ставлять після слова **«РОЗДІЛ»**, починаючи з цифри «1», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Структурні частини **«ЗМІСТ»**, **«ВСТУП»**, **«ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ»**, **«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»**, **«ДОДАТКИ»** не нумерують.

Підрозділи як складові частини розділу нумерують у межах кожного розділу окремо. Номер підрозділу складається з номера відповідного розділу та номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять. У тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу.

Основний текст після заголовку розміщується через два рядки на третьому.

Відстань між заголовком, приміткою, прикладом і подальшим або попереднім текстом має бути не менше ніж два міжрядкових інтервали (**додаток Д**).

Усі графічні матеріали кваліфікаційної роботи (ескізи, діаграми, графіки, схеми, фотографії, рисунки, кресленики тощо) повинні мати однаковий підпис **«Рисунок»**.

Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, або якнайближче до нього на наступній сторінці, а за потреби – в додатках до роботи.

Назва рисунка має відображати його зміст, бути конкретною та стислою.

Назву рисунка друкують з великої літери та посередині.

Рисунок виконують на одній сторінці аркуша. Якщо він не вміщується на одній сторінці, його можна переносити на наступні сторінки. У такому разі

назву рисунка зазначають лише на першій сторінці, пояснювальні дані – на тих сторінках, яких вони стосуються, і під ними друкують:

«Рисунок 3.2, аркуш 2».

Рисунки нумерують арабськими цифрами в межах кожного розділу, крім рисунків у додатках. Номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка в цьому розділі, які відокремлюють крапкою, наприклад, «Рисунок 3.2» – другий рисунок третього розділу (**додаток Е**).

Рисунки кожного додатка нумерують окремо. Номер рисунка додатка складається з позначки додатка та порядкового номера рисунка в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Рисунок В.1 – _____ », тобто перший рисунок додатка В. (**додаток Ж**).

Якщо в тексті роботи подано лише один рисунок, його не нумерують.

Цифрові дані валіфікаційної роботи оформлюють як **таблицю** відповідно до форми, поданої на рис. 1.

Таблиця 2.1 – _____

назва таблиці					
Головка					Заголовки граф
					Підзаголовки граф
					Рядки (горизонтальні)
Боковик (заголовки рядків)		Графи (колонки)			

Рисунок 1 – Форма таблиці

Таблицю подають безпосередньо після тексту, у якому її згадано вперше, або на наступній сторінці.

На кожену таблицю має бути посилання в тексті кваліфікаційної роботи (проекту) із зазначенням її номера.

Назва таблиці має відображати її зміст, бути конкретною та стислою.

Назву таблиці друкують з великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу.

Слово «Таблиця» подають лише один раз над першою частиною таблиці. Над іншими частинами таблиці з абзацного відступу друкують «Продовження таблиці _____» або «Кінець таблиці _____» без повторення її назви (**додаток И**).

Якщо рядки або колонки таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою або поруч, чи переносять частину таблиці на наступну сторінку. У кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик або заміняють їх відповідно номерами колонок чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами в першій частині таблиці.

Заголовки колонок таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої літери, якщо вони становлять одне речення із заголовком.

Підзаголовки, які мають самостійне значення, подають з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Переважна форма іменників у заголовках – однина.

У таблиці слід обов'язково зазначати одиницю виміру (відповідно до стандартів); числові величини повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не наводяться, то в ньому ставиться прочерк «—».

Таблиці нумерують арабськими цифрами в межах розділу, крім таблиць у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, «Таблиця 2.1» – перша таблиця другого розділу.

Таблиці кожного додатка нумерують окремо. Номер таблиці додатка складається з позначення додатка та порядкового номера таблиці в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Таблиця В.1 – _____», тобто перша таблиця додатка В (**додаток К**).

Якщо в тексті роботи подано лише одну таблицю, її не нумерують.

Переліки (за потреби) подають у розділах, підрозділах, пунктах і/або підпунктах.

Перед переліком ставлять двокрапку (крім пояснювальних переліків на рисунках).

Якщо подають переліки одного рівня підпорядкованості, на які у кваліфікаційній роботі немає посилань, то перед кожним із переліків ставлять знак «тире» (–) (**додаток Л**).

Якщо у роботі є посилання на переліки, підпорядкованість позначають малими літерами української абетки, далі – арабськими цифрами, далі – через знаки «тире».

Після цифри або літери певної позиції переліку ставлять круглу дужку (**додаток М**).

Текст кожної позиції переліку починається з малої літери з абзацного відступу відносно попереднього рівня підпорядкованості.

Примітки подають у кваліфікаційній роботі, якщо є потреба пояснень до тексту, таблиць, рисунків.

Примітки подають безпосередньо за текстом, під рисунком (перед його назвою), під основною частиною таблиці (у її межах).

Одну примітку не нумерують.

Слово «Примітка» друкують кеглем 12 через один міжрядковий інтервал з абзацного відступу з великої літери з крапкою в кінці. У тому самому рядку через проміжок з великої літери друкують текст примітки тим самим шрифтом.

Якщо приміток дві та більше, їх подають після тексту, якого вони стосуються, і нумерують арабськими цифрами (**додаток Н**).

Формули виконуються у формульному редакторі Microsoft Equation 3.0 або MathType 4.0 Equation.

Формули подають посередині сторінки симетрично тексту окремим

рядком безпосередньо після тексту, у якому їх згадано.

Найвище та найнижче розташування запису формул(и) має бути на відстані не менше ніж один рядок від попереднього й наступного тексту.

Нумерують лише ті формули, на які є посилання в тексті роботи чи додатка.

Формули у роботі, крім формул у додатках, нумеруються в межах кожного розділу.

Номер формули друкують на їх рівні праворуч у крайньому положенні в круглих дужках, наприклад (3). У багаторядкових формулах їхній номер проставляють на рівні останнього рядка.

У кожному додатку номер формули складається з великої літери, що позначає додаток, і порядкового номера формули в цьому додатку, відокремлених крапкою, наприклад (А.3).

Якщо в тексті роботи чи додатка лише одна формула, їх нумерують так: (1) чи (А.1) відповідно.

Пояснення познач, які входять до формули, подаються безпосередньо під формулою у тій послідовності, у якій їх наведено у формулі.

Пояснення познач подаються без абзацного відступу з нового рядка, починаючи зі слова «де» без двокрапки. Позначки, яким встановлюють визначення чи пояснення, рекомендовано вирівнювати у вертикальному напрямку.

Фізичні формули подають аналогічно математичним формулам, але з обов'язковим записом у поясненні позначки одиниці виміру відповідної фізичної величини. Між останньою цифрою та одиницею виміру залишають проміжок (крім позначення одиниць плоского кута – кутових градусів, кутових мінут і секунд, які пишуть безпосередньо біля числа вгорі).

У формулах верхні та нижні індекси, а також показники ступеня, в усьому тексті роботи мають бути однакового розміру, але меншими за букву чи символ, якого вони стосуються (**додаток II**).

Переносити формули на наступний рядок дозволено лише на знаках виконуваних операцій, які пишуть у кінці попереднього рядка та на початку наступного. У разі перенесення формули чи рівняння на знакові операції множення застосовують знак «х». Перенесення на знаку ділення «:» слід уникати.

Кілька наведених і не відокремлених текстом формул пишуть одну під одною і розділяють комами.

$$f_1(X, Y) = S_1, \quad (1.2)$$

$$f_2(X, Y) = S_2 \quad (1.3)$$

Числові значення величин з допусками наводять так:

$$(65 \pm 3) \%$$

$$80 \text{ мм} \pm 2 \text{ мм} \text{ або } (80 \pm 2) \text{ мм.}$$

Діапазон чисел фізичних величин наводять, використовуючи

прикметники «від» і «до». Наприклад,

Від 1 мм до 5 мм (а не від 1 до 5 мм).

Якщо треба зазначити два чи три виміри, їх подають так: 80 мм x 25 мм x 50 мм (а не 80 x 25 x 50 мм).

У тексті кваліфікаційної роботи робляться **посилання** на структурні елементи самого звіту та інші джерела.

У разі посилання на структурні елементи самої роботи зазначають відповідно номери розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, позицій переліків, рисунків, формул, таблиць, додатків.

Посилаючись, треба використовувати такі вирази: «у розділі 4», «див. 2.1», «відповідно до 2.3», «(рис. 1.3)», «відповідно до табл. 3.2», «згідно з формулою (3.1)», «(додаток Г)» тощо.

Посилаючись на позицію переліку, треба зазначити номер структурного елемента роботи та номер позиції переліку з круглою дужкою, відокремлені комою. Якщо переліки мають кілька рівнів – їх зазначають, наприклад: «відповідно до 2.3, б), 2)».

Список використаних джерел формується за алфавітом у такому порядку: спочатку літературні джерела українською мовою, а потім мовою країн ЄС. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел з урахуванням ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» наведені у **додатку Р**.

Посилання на джерело інформації, наведене в списку використаних джерел, рекомендовано подавати так: номер у квадратних дужках, за яким це джерело зазначено в списку використаних джерел, наприклад, «у роботах [2]–[3]».

Щоб уникнути переобтяження викладу тексту основної частини кваліфікаційної роботи, у структурному елементі «ДОДАТКИ» наводять відомості, які доповнюють або унаочнюють роботу, які:

– є необхідними для повноти звіту, але долучення їх до основної частини звіту може змінити впорядковане й логічне уявлення про роботу;

– не можуть бути послідовно розміщені в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення;

– є необхідними лише для фахівців конкретної галузі.

Додатки розміщують у порядку посилання на них у тексті роботи.

Додатки можуть містити:

– допоміжні рисунки й таблиці;

– документи, що стосуються проведених досліджень або їх результатів, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не може бути внесено до основної частини кваліфікаційної роботи (фотографії; проміжні розрахунки, формули, математичні доведення; перелік засобів вимірювальної техніки, які були застосовані під час виконання досліджень; протоколи випробувань; висновок метрологічної експертизи; копія технічного завдання чи документа, що замінює його; інструкції та методики, розроблені в процесі виконання робіт тощо);

– опис нової апаратури, приладів, які було використано під час

проведення досліджень, вимірювань, випробовувань тощо;

- додатковий перелік джерел, на які не було посилань у роботі, але до яких можуть виявити інтерес її користувачі;
- іншу інформацію.

Кожний додаток повинен мати заголовок, який друкують вгорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Над заголовком, але посередині рядка, друкують слово «ДОДАТОК» і відповідну велику літеру української абетки, крім літер **Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь**, яка позначає додаток. Текст кожного додатка починають з наступної сторінки.

У разі повного використання літер української і/або латинської абеток дозволено позначати додатки арабськими цифрами.

Один додаток позначають як ДОДАТОК А.

Рисунки, таблиці, формули та рівняння в тексті додатків треба нумерувати в межах кожного додатка, починаючи з літери, що позначає додаток, наприклад, рисунок Г.3 – третій рисунок додатка Г; таблиця А.2 – друга таблиця додатка А; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Якщо в додатку один рисунок, одна таблиця, одна формула чи одне рівняння, їх нумерують, наприклад, рисунок А.1, таблиця Г.1, формула (В.1).

4. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Захист кваліфікаційної роботи

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно виконали вимоги навчального плану / індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти, у т. ч. програму виробничої (переддипломної) практики та склали екзаменаційну сесію.

Процес підготовки кваліфікаційної роботи систематично контролює науковий керівник відповідно до календарного графіка, затвердженого випусковою кафедрою.

На період виконання кваліфікаційних робіт на випусковій кафедрі складається розклад проведення консультацій науковими керівниками, згідно з яким забезпечується системна робота над кваліфікаційною роботою здобувачів вищої освіти та наукових керівників.

Кваліфікаційна робота подається науковому керівнику для перевірки її змісту та структури у строки, визначені у Завданні, але не пізніше 30 робочих днів до засідання екзаменаційної комісії (далі – ЕК).

У випадку недотримання календарного плану підготовки кваліфікаційних робіт, науковий керівник надає інформацію на засіданні кафедри (з відображенням у протоколах) та готує службову записку щодо наявності відхилень від календарного плану підготовки кваліфікаційної роботи, але не пізніше 30 днів до засідання ЕК із захисту кваліфікаційної роботи. Витяг з протоколу засідання кафедри передається декану факультету, який складає службову записку на ім'я директора ВТЕІ ДТЕУ та проект наказу про відрахування здобувача вищої освіти з інституту.

Науковий керівник перевіряє на відповідність встановленим вимогам оформлення кваліфікаційної роботи та надає відгук, в якому зазначається:

актуальність дослідження;
сучасність використаних методів дослідження;
рівень використання набутих у процесі навчання теоретичних знань при виконанні дослідження;
вміння самостійно вирішувати наукові та практичні проблеми; логічно, послідовно, аргументовано викладати матеріал і робити висновки;
участь здобувача вищої освіти у наведених експериментальних дослідженнях, теоретичній обробці отриманих результатів, формулюванні наукового положення / ідеї / методиці;
повнота розкриття теми;
перспективність запропонованих рекомендацій;
недоліки роботи та зауваження;
рекомендація до захисту.

Кваліфікаційна робота обов'язково повинна бути рецензована. Рецензування доручають висококваліфікованим фахівцям (науково-педагогічним працівникам і науковцям) ВТЕІ ДТЕУ (внутрішнє рецензування), провідним спеціалістам виробничих, наукових і проєктних організацій (зовнішнє рецензування). Склад внутрішніх рецензентів затверджується деканом за поданням завідувача кафедри.

Кваліфікаційна робота може містити відгук від установи, організації, за матеріалами якої проведено дослідження. Відгук завіряється підписом її керівника і підтверджує достовірність наведених у кваліфікаційній роботі матеріалів щодо діяльності об'єкта дослідження.

При рецензуванні кваліфікаційної роботи рекомендується визначати:
актуальність постановки і розроблення проблеми;
використання наукових методів дослідження;
аргументованість висновків і обґрунтованість пропозицій;
вміння здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» чітко, грамотно й аргументовано викладати матеріал, правильно оформлювати його;
недоліки та зауваження щодо змістовної частини роботи, оформлення;
висновок про можливість допуску до захисту.

Зовнішня рецензія надається письмово і містить загальний висновок щодо рекомендації до захисту.

Негативний письмовий відгук наукового керівника або негативна рецензія щодо змісту кваліфікаційної роботи та отриманих результатів дослідження не є підставою недопущення до захисту.

За наявності рукопису, зовнішньої рецензії та відгуку з підприємства кваліфікаційна робота реєструється на кафедрі (форма реєстраційного журналу наведена в додатку Н, але не пізніше, ніж за 15 календарних днів до захисту).

Титульна сторінка (додаток В) представленої роботи містить підписи: здобувача вищої освіти, наукового керівника, гаранта освітньої програми, наукового (-вих) консультанта (-ів).

У разі виявлення формальних невідповідностей, у тому числі в формулюванні теми, назві організації, за матеріалами якого виконано

дослідження тощо, кваліфікаційна робота не реєструється, на рецензування не приймається і до захисту не допускається.

З метою визначення якості та ступеня готовності до захисту випускова кафедра відповідно до календарного плану підготовки організовує попереднє заслуховування представлених здобувачем вищої освіти основних положень кваліфікаційної роботи спеціально сформованою комісією попереднього захисту, отримання рекомендації до захисту (або зауважень щодо змісту та оформлення).

Попередній захист кваліфікаційної роботи проходить із залученням гаранта освітньої програми, завідувача кафедри, керівників кваліфікаційних робіт. Результати попереднього захисту затверджуються протоколом кафедри.

Комісія робить узагальнений висновок про готовність кваліфікаційної роботи до захисту, про що ставить відповідну позначку в Завданні.

Після успішного проходження попереднього захисту кваліфікаційна робота передається на розгляд завідувачу кафедри, який робить висновок про рекомендацію її до захисту на засіданні ЕК.

Здобувачі вищої освіти, кваліфікаційні роботи яких на попередньому захисті і розгляді завідувачем випускової кафедри були оцінені позитивно, допускаються деканом до захисту на засіданні ЕК не пізніше, ніж за 5 робочих днів до початку її роботи (відповідно до «Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію з атестації у ВТЕІ ДТЕУ»). У цей же термін здобувач вищої освіти подає на кафедру переплетену кваліфікаційну роботу з належним чином оформленими супровідними документами, про що робиться відповідний запис у Журналі реєстрації кваліфікаційних робіт.

Здобувач вищої освіти готує виступ-презентацію з використанням комп'ютерних технологій на 7-10 хвилин, а також необхідний роздатковий матеріал – наочну ілюстрацію відповідних тверджень під час доповіді, – зміст та якість якого перевіряє науковий керівник. Кількість примірників ілюстративного матеріалу повинна відповідати кількісному складу ЕК.

Якщо здобувач вищої освіти планує захищати кваліфікаційну роботу іноземною мовою, керівник кваліфікаційної роботи має володіти мовою її написання. Для одержання дозволу на захист роботи іноземною мовою здобувач вищої освіти подає на ім'я декана факультету заяву із візою завідувача кафедри іноземної філології та перекладу, керівника кваліфікаційної роботи та гаранта освітньої програми. До складу ЕК у такому випадку має бути включений викладач або фахівець-практик, який володіє відповідною іноземною мовою.

Публічний захист кваліфікаційної роботи може відбуватися у ВТЕІ ДТЕУ або на базі органів влади, установ і організацій, з якими укладені договори / меморандуми про співпрацю.

Після захисту кваліфікаційних робіт секретарі екзаменаційних комісій передають їх в друкованому вигляді в архів ВТЕІ ДТЕУ.

4.2. Загальні критерії оцінювання кваліфікаційних робіт

Під час виконання кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти демонструє: вміння логічно та аргументовано викладати матеріал, коректно використовувати аналітичні, статистичні, математичні та інші методи наукового дослідження, проводити експерименти; володіння навичками узагальнення, формулювання висновків; вміння працювати з літературними джерелами та законодавчо-нормативними актами.

Критеріями оцінювання кваліфікаційної роботи є:

чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного питання плану і теми роботи в цілому;

рівень розв'язання сформульованих завдань і досягнення поставленої мети дослідження;

рівень наукового обґрунтування результатів проведеного дослідження;

ступінь самостійності проведення дослідження та наявність власних міркувань, узагальнень, висновків, результатів;

широта та доцільність застосування методичного апарату дослідження; науковість стилю викладення;

відсутність орфографічних і синтаксичних помилок, а також рівень грамотності викладення матеріалів дослідження;

правильне оформлення роботи відповідно до державних стандартів.

Кваліфікаційна робота, яка має невідповідності у в формулюванні теми, назві організації, за матеріалами якої виконано дослідження, не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, дотримання затвердженого плану, не містить матеріалів дослідження реального сектора економіки / громади/ організації за обраною темою і обґрунтованих пропозицій, виконана з порушенням затвердженого плану підготовки кваліфікаційної роботи, а також не має відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії та відгуку з органу влади (за наявності), до захисту не допускається, і за поданням витягу з протоколу засідання випускової кафедри, здобувач вищої освіти відраховується з ВТЕІ ДТЕУ (відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти у ВТЕІ ДТЕУ»).

ЕК оцінює рівень якості презентації основних результатів досліджень та відповідей на запитання під час захисту кваліфікаційної роботи – уміння стисло і чітко викласти результати дослідження, аргументовано відповісти на поставлені запитання, якісно презентувати результати дослідження.

При оцінюванні кваліфікаційної роботи ЕК враховує не лише якість самого наукового дослідження, його актуальність, практичну значущість, вміння захистити сформульовані положення та висновки, але і його оформлення відповідно до встановлених вимог.

Результати захисту кваліфікаційних робіт оцінюються за 100-баловою шкалою ДТЕУ.

Кваліфікаційна робота, в якій, крім виконання основних вимог, зроблено власний критичний аналіз різних літературних джерел, представлено результати власних досліджень з використанням економіко-математичних методів, побудовано формалізовану модель проблеми, розрахунки і на їх основі

– аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, а при її захисті здобувач вищої освіти показує глибокі знання з питань теми, оперує даними дослідження, вносить пропозиції по темі дослідження, під час доповіді вміло використовує презентацію, впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання, може бути оцінена на 90-100 балів.

Кваліфікаційна робота, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками, має незначні мовні погрішності, а при її захисті здобувач вищої освіти показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді вміло використовує презентацію, без особливих труднощів відповідає на поставлені запитання, може бути оцінена на 82-89 балів.

Кваліфікаційна робота, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними, але недостатньо аргументованими висновками; у структурі, мові і стилі роботи є лише незначні погрішності, а при її захисті роботи здобувач вищої освіти показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді використовує презентацію, відповідає на поставлені запитання, може бути оцінена на 75-81 балів.

Кваліфікаційна робота, в якій розкрито тему, прореферовані необхідні літературні джерела, проаналізовано відповідні інформаційні та статистичні бази даних, проведено експеримент, але яка має поверхневий аналіз та містить значну кількість суттєвих помилок, матеріал викладено непослідовно, сформульовано висновки без необхідного їх обґрунтування, а при її захисті здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень роботи за допомогою членів ЕК, може бути оцінена на 69-74 балів.

Кваліфікаційна робота, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, але має недостатньо критичний аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано, має значні зауваження рецензента щодо змісту; основні тези роботи розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації, а при її захисті ілюстративний матеріал здобувач вищої освіти не коментує, виявляє невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не дає вичерпні аргументовані відповіді на запитання, може бути оцінена на 60-68 балів.

Кваліфікаційна робота, яка не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає вимогам, не має висновків або вони носять декларативний характер; у відгуках наукового керівника і рецензента є критичні зауваження, під час захисту здобувач вищої освіти при відповіді припускається грубих помилок, а також відсутня презентація доповіді, – може бути оцінена на 35-59 балів.

Кваліфікаційна робота, яка не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає вимогам, не має висновків або вони носять декларативний характер; у відгуках наукового керівника і рецензента є

критичні зауваження, а при її захисті відсутня презентація доповіді, здобувач вищої освіти не може відповісти на жодне поставлене запитання, здобувач вищої освіти не знає теорії – може бути оцінена на 1-34 балів.

Рішення щодо підсумкового оцінювання приймається більшістю голосів членів ЕК за результатами захисту з урахуванням висновків наукового керівника та рецензентів.

Директор ВТЕІ ДТЕУ наказом, на підставі рішення ЕК, присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму підготовки «бакалавр» відповідний ступінь вищої освіти та присвоює кваліфікацію.

Студент, який не захистив з поважних причин у встановлений строк кваліфікаційну роботу, має право на повторну атестацію протягом наступних трьох років під час роботи ЕК за тією ж освітньою програмою. Дата повторного захисту визначається наказом директора ВТЕІ ДТЕУ.

Якщо захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, ЕК визначає, чи може здобувач вищої освіти подавати на повторний захист ту ж роботу з доопрацюванням, чи він повинен підготувати кваліфікаційну роботу за новою темою.

Захист кваліфікаційної роботи за іншою темою можливий не раніше ніж через рік.

ДОДАТОК А

Ф-7.5.1-137

Завідувачу кафедри

власне ім'я, прізвище

ПІБ з.в.о.

гр.____, _____ курс,

спеціальність, освітня програма,
факультет

Заява

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи:

за матеріалами

(повна юридична назва підприємства / організації / установи)

та призначити науковим керівником кваліфікаційної роботи

дата

підпис з.в.о.

ДОДАТОК Б

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Факультет _____ Кафедра _____

Освітній ступінь _____

Спеціальність _____

Освітня програма _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи _____

Затверджена наказом директора від _____ № _____

2. Строк здачі студентом закінченої роботи _____

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи _____

Об'єкт дослідження _____

Предмет дослідження _____

4. Перелік графічного матеріалу _____

5. Консультанти по роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, власне ім'я)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4

8. Дата видачі завдання _____

9. Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис, власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

10. Гарант освітньої програми _____

(підпис, власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

11. Завдання прийняв до виконання здобувач _____

(підпис, прізвище, ініціали)

12. Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис, власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ, дата)

13. Висновок про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти

_____ *(прізвище, ініціали)*
може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____
(підпис, власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Завідувач кафедри _____
(підпис, власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

ДОДАТОК В
Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

кафедра

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

(за матеріалами _____)

Здобувача вищої освіти
__ курсу, групи _____,
спеціальності (шифр, назва)
освітньої програми (назва)
форма навчання

підпис
здобувача

Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Науковий керівник
науковий ступінь
вчене звання

підпис
керівника

Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Науковий консультант
науковий ступінь
вчене звання

підпис
консультанта

Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Гарант освітньої програми
науковий ступінь
вчене звання

підпис
гаранта

Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Вінниця 20__

ДОДАТОК Г

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У ВІННИЦЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ

2.1. Визначення та оцінка моделей ефективності діяльності органів місцевого самоврядування

2.2. Дослідження внутрішньої ефективності управління Вінницької міської ради та надання адміністративних послуг

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У ВІННИЦЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ

3.1. Основні напрямки впровадження концепції реформування органів муніципальної публічної влади

3.2 Пропозиції щодо покращення якості управління та організації надання адміністративних послуг у Вінницькій міській раді

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ДОДАТОК Д

Приклад оформлення розділів і підрозділів

РОЗДІЛ 1

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНИХ ПРАСОК В УКРАЇНІ

1.1. Стан ринку електричних прасок в Україні

Праска відноситься до тієї категорії побутової техніки, обійтися без якої просто неможливо. За важливістю і необхідністю в побуті вона може сміливо змагатися з холодильником і плитою, залишивши далеко позаду явних аутсайдерів – фен, тостер, міксер і т. п. Вона відноситься до малої побутової техніки [6].

ДОДАТОК Е

Приклади оформлення рисунків в роботі та посилання на них

Структура виробництва молочної продукції у 2021 році наведена на рис.

1.3.

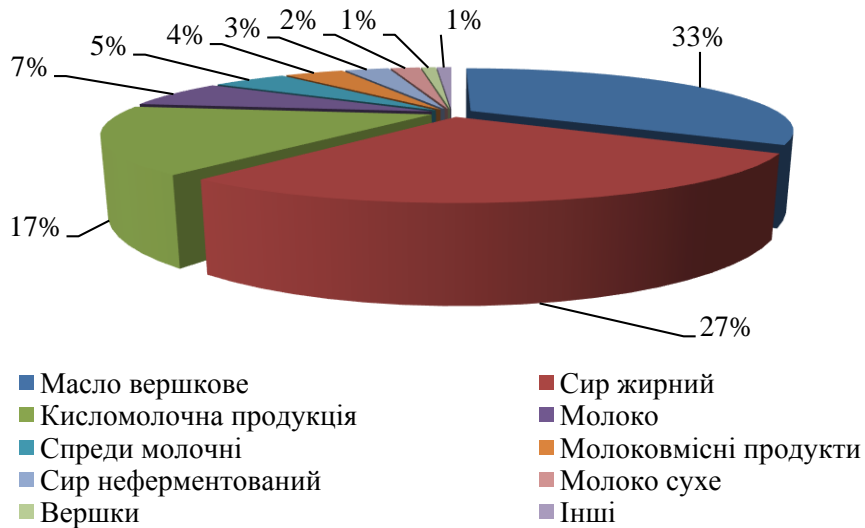

Рисунок 1.3 – Структура виробництва молочної продукції в Україні у 2021 р. [8]

ДОДАТОК Ж

Приклад оформлення рисунків в додатках та посилання на них

Нами вивчена структура експорту (рис. Ж.1) та імпорту (рис. Ж.2) електричних прасок у січні-вересні 2021 року.

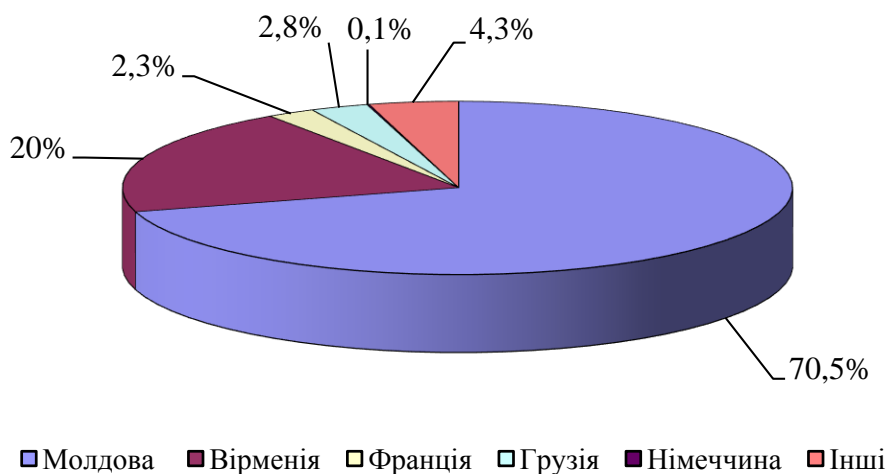

Рисунок Ж.1 – Структура експорту прасок електричних у січні-вересні 2021 року за основними країнами [23]

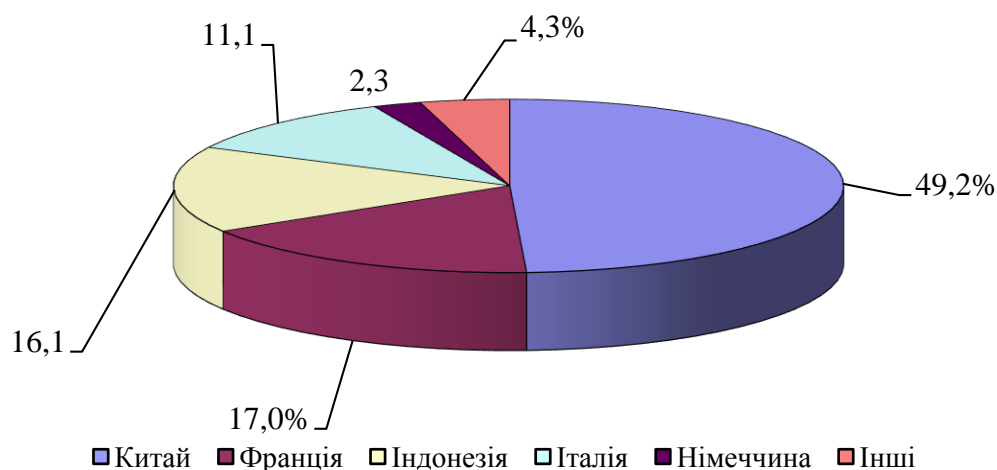

Рисунок Ж.2 – Структура імпорту прасок електричних у січні-вересні 2021 року за основними країнами [23]

ДОДАТОК И

Приклади оформлення таблиць в роботі та посилання на них

Динаміка обсягів експорту, імпорту та зовнішньоторговельного сальдо України молочної продукції у 2018-2021 р.р, наведена у табл. 1.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка обсягів експорту, імпорту та зовнішньоторговельного сальдо України молочної продукції за період 2018-2021 р.р., млн. дол. США [5]

Показники	2018	2019	2020	2021
Імпорт	111	133	178	241,5
Експорт	543	593	497	515
Сальдо	432	460	318	273,5

Перелік факторів та функціональні можливості сайту, що впливають на дію факторів і дозволяють усунути негативний вплив стримуючих факторів та посилити вплив стимулюючих факторів, вказано у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Фактори впливу на розвиток вітчизняної Інтернет-торгівлі [66]

Фактори впливу на розвиток Інтернет-торгівлі	Функціональні можливості сайту, що впливають на дію факторів
1	2
Стримуючі	Нейтралізуючі
Невпевненість у якості та функціональності	- Наявність на сайті підприємства форуму для покупців; - можливість залишити коментарі про продукцію; - можливість бальної оцінки продукції; - детальний опис продукції, матеріалів, з яких вона виготовлена; - фото та відео використання продукції.
Ризик шахрайства	- Детальна інформація про підприємство на сайті; - функціональність сайту; - інформація щодо умов оплати та доставки; - клієнтська угода; - можливість оплати продукції під час одержання.
Тривалі терміни (неможливість) доставки	- співпраця з транспортними компаніями; - надання можливості вибору транспортування; - оперативність реагування; - інформація про вартість доставки.

Продовження таблиці 1.3

1	2
Відсутність гарантії	Інформація про надання гарантій в комплексі з засобами, які дозволяють упевнитися в якості продукції: можливість оплати в момент одержання товару, наявність відгуків клієнтів, у тому числі критичних.
Складність процедури повернення	Детальна інформація щодо процедури повернення продукції, способів та термінів повернення грошей.
Стимулюючі	Підсилюючі
Нижча ціна	Акції, що стимулюють придбання продукції через е-магазин.
Економія часу	Повнота інформації щодо терміну доставки.
Широкий вибір продукції	Можливості обрання продукції незалежно від географічного місцезнаходження.
Можливість вибору способу оплати	Детальна інформація щодо способів оплати, можливість здійснення інтернет-платежу.
Можливість вибору способу доставки	Детальна інформація щодо способів доставки та їх вартість.
Зручність замовлення	Функціонування електронного магазину.
Своєчасність інформації про товар	Інформація про наявність товару та розміри.

Аналіз фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Оріон» за період з 2019 р. по 2021 р. наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Аналіз фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Оріон» за період 2019-2021 р.р., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення			
				Абсолютне (+,-)		Відносне (%)	
	2019	2020	2021	2020/ 2019	2021/ 2020	2020/ 2019	2021/ 2020
Дохід (виручка) від реалізації продукції	22084	21781	22207	-303	426	-1,4	2,0
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	3662	3653	3683	-9	30	-0,2	0,8

Для оцінки ефективності інноваційної діяльності ПАТ «Маяк» обчислимо основні техніко-економічні показники за методикою професора Макаревича Т.Т., наведеною розділі 1. Дані для розрахунку наведені в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 - Оцінка ефективності інноваційної діяльності ПАТ «Маяк»
за 2019-2021 р.р.

Дані для розрахунку	Роки			Абсолютне відхилення, (+/-)		Відносне відхилення, (%)	
	2019	2020	2021	2020/ 2019	2021/ 2020	2020/ 2019	2021/ 2020
1	2	3	4	5	6	7	8
1) Приріст обсягу виробленої продукції							
Чисельність вивільнених працівників за рахунок нововведень, осіб	17	82	79	65	-3	382,35	-3,62
Продуктивність праці тис. грн./осіб	391,16	557,51	565,60	166,35	8,09	42,52	1,45
Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	382563	465521	486982	82958	21461	21,68	4,61
2) Приріст продуктивності праці							
Фактична чисельність персоналу, осіб	978	835	861	-143	26	-14,6	3,1
3) Приріст фондоозброєності праці							
Фондоозброєність праці	47,29	57,13	57,11	9,84	-0,02	20,80	-0,03
Вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	46253	47711	49174	1458	1463	3,15	3,06
4) Приріст фондівіддачі							
Фондовіддача	2,86	2,74	3,79	-0,12	1,05	-4,19	1,05
5) Частка економії від впровадження технічних і організаційних нововведень в загальних витратах на виробництво продукції							
Середня заробітна плата одного працівника, грн.	1950	2178	2675	228	497	11,69	22,81
Загальна сума прибутку тис. грн.	135712	130740	186400	-4972	55660	-3,66	42,57
6) Приріст рентабельності виробництва							
Рівень рентабельності виробництва	0,1	0,12	0,21	0,02	0,09	20	75

ДОДАТОК К

Таблиця К.1 - Порівняльна характеристика цін на товари ПАТ «Маяк» з основними конкурентами у 2021 р., грн.

№ з/п	Назва продукції	Ціна ПАТ «Маяк»	Ціна ТОВ «Ромстал»	Ціна ПП «Тепло-Макс»
1	2	3	4	5
1	Електроконвектори настінні	985,50	1280,00	1020,00
2	Електроконвектори універсальні	675,78	840,00	750,00
3	Електроконвектори настінні універсальні	980,40	1090,00	1203,00
4	Плінтусні електроконвектори для електричних систем опалення	394,02	450,50	400,00
5	Плінтусні конвектори для систем рідинного опалення	781,8	800,00	675,00
6	Масляні електрорадіатори	907,20	1160,00	1400,00
7	Інфрачервоні електрообігрівачі	516,84	843,00	574,00
8	Промислові тепло вентилятори	1257,84	1240,00	1050,00
9	Теплові пушки	1402,20	1639,00	1608,00
10	Теплові завіси	1402,20	1405,00	1300,00
11	Радіатори для опалення	1189,2	1360,00	1059,00
12	Конвектори з мідно-алюмінієвим теплообмінником	1020,96	1185,00	989,00
13	Сталеві конвектори	586,80	715,00	524,00
14	Електроплитки	419,82	650,00	645,00

ДОДАТОК Л

Приклад оформлення переліків одного рівня підпорядкованості, на які нема
посилання в тексті

Відповідно до мети у роботі поставлено і вирішено ряд наступних завдань:

- вивчити методологічні засади організації та проведення товарознавчої експертизи механічних олівців;
- визначити вимоги до їх якості;
- проаналізувати законодавчо-нормативну базу митного оформлення механічних олівців;
- ознайомитись із технологією митного контролю механічних олівців;
- обґрунтувати алгоритм організації, визначити об'єкт методи дослідження.

ДОДАТОК М

Приклад оформлення переліків одного рівня підпорядкованості, на які є
посилання в тексті

Відповідно до УКТ ЗЕД товарна позиція 9608 включає:

а) ручки кулькові:

1) з рідким чорнилом;

2) інші:

– з корпусом або ковпачком з дорогоцінних металів чи катаного
дорогоцінного металу

– інші:

б) ручки і маркери з наконечником з повсті та іншого пористого
матеріалу;

в) авторучки чорнильні, стилографи та інші авторучки:

1) для креслення чи малювання тушшю;

2) інші:

– з корпусом або ковпачком з дорогоцінних металів чи катаного
дорогоцінного металу;

– інші.

г) олівці механічні;

д) набори, до складу яких входять два або більше виробів, зазначених у
попередніх підпозиціях;

е) стержні для кулькових ручок, які складаються з кулькового
наконечника та балончика з чорнилом:

1) з рідким чорнилом;

2) інші.

ДОДАТОК Н

Приклад оформлення приміток

Даний стандарт класифікує їх за типом механізму (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Класифікація механічних олівців за типом механізму [35]

Механізм	Позначення типу	Опис	Відповідне креслення
Цангового типу	P ¹ ;	Механічний олівець, в якому висування грифеля із трубки забезпечується при натисканні на висувний механізм	1
	L ² ; МК 1 ³		2
Гвинтового типу	S; МК 2 ³	Механічний олівець, в якому висування грифеля із трубки забезпечується при повороті висувного механізму	3

Примітка 1. Полімерні грифелі із номінальним діаметром 0,35-1 мм.

Примітка 2. Керамічні грифелі з діаметром 2 мм (див. ГОСТ Р 50249).

Примітка 3. Для механічних олівців, які використовуються для народного господарства.

ДОДАТОК П

Приклад оформлення формул

В процесі XYZ-аналізу спочатку були розраховані коефіцієнти варіації попиту (v) по досліджуваних позиціях асортименту (формула 2.1):

$$v = \frac{\sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n}}}{\bar{x}} \times 100\%, \quad (2.1)$$

де x_i – i -те значення попиту по даній позиції;

\bar{x} – середньоквартальне значення попиту;

n – число кварталів.

Перерахунок на масу 1 м² (P) в грамах здійснюється за формулою (2.2):

$$P = \frac{S \cdot \sum p}{n}, \quad (2.2)$$

де $\sum p$ – сума маси зразків паперу, г;

n – кількість зразків;

$S = (100 \times 100) / 10^{-6}$ – площа одного зразка, м².

Досліджувані показники якості переводяться у безрозмірний вигляд за допомогою формули (2.3):

$$P_i = \frac{p_i - p_i^{\bar{p}}}{p_i^{em} - p_i^{\bar{p}}}, \quad (2.3)$$

де P_i – показник якості у безрозмірному вигляді;

p_i – i -тий показник якості у натуральному вигляді (абсолютний показник якості);

$p_i^{\bar{p}}$ – бракувальний показник якості (найгірший дозволений);

p_i^{em} – еталонний показник якості (найкращий).

ДОДАТОК Р

Таблиця Р.1 – Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

Продовження таблиці Р.1

1	2
Чотири і більше авторів	<p>1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>2. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p> <p>4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
Без автора	<p>1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>

Продовження таблиці Р.1

1	2
Автореферати дисертацій	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
Архівні документи	<p>1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>

Продовження таблиці Р.1

1	2
Патенти	<p>1. Люмінесцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>4. Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>

Продовження таблиці Р.1

1	2
<p>Частина видання: книги</p>	<p>1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. Тридцять лет с экологическим правом : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
<p>Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. Формирование толерантного сознания в обществе : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
<p>Частина видання: довідкового видання</p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>

Кінець таблиці Р.1

1	2
<p>Частина видання: продовжуваного видання</p>	<p>1. Коломоець Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. Проблеми законності. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
<p>Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)</p>	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2021).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf (дата звернення: 15.11.2021).</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя</i>, 2015. № 3. С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2021).</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006 (дата звернення: 15.11.2021).</p>